

Н.В. Заблотовська

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
natalijazablotovskaja@rambler.ru*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕМОГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СІЛЬСЬКИХ ГІРСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Демогеографічна ситуація, що формується на тій чи іншій території, є похідною від сукупної дії чинників різного характеру, кожен із яких залишає свій відбиток на особливостях перебігу демогеографічних процесів. Дослідження типізації демогеографічних процесів, на сучасному етапі є досить актуальними, а особливо якщо вони сягають рівня поселень чи їх груп.

Проведені нами дослідження перебігу демогеографічних процесів на рівні поселень показують чіткі відміни у їх перебігу поміж рівнинних, передгірських та гірських територій [1, 2].

Значення та інтенсивність демогеографічних тенденцій в регіоні дослідження мають певні територіальні відмінності, які викликані особливостями соціально-економічного та історико-культурного розвитку та є їх наслідком. Опрацювавши базу демографічних даних по Івано-Франківській області ми отримали типологічну оцінку демогеографічних процесів адміністративних районів області та поселень гірських районів зокрема. Якщо порівнювати демографічну ситуацію окремо у гірських та рівнинних районах Івано-Франківської області то слід відмітити, що у більшості гірських районів простежується I тип геодемографічного процесу, тобто демографічна ситуація має позитивний характер, а у всіх рівнинних районах III тип геодемографічного процесу, на фоні негативної демографічної ситуації. У сумі ми маємо позитивну демографічну ситуацію у регіоні дослідження. В межах гірських районів, аналогічні дослідження показали, що I тип демогеографічного процесу фіксуємо у 55% від загальної чисельності місцевих рад.

Якщо ж детально проаналізувати демографічну статистичну інформацію в розрізі поселень, що мають статус гірських населених пунктів, то демогеографічна ситуація характеризується суттєвою перевагою позитивних демогеографічних зрушень: 40,2% від усієї кількості сільських рад досліджуваних районів складають гірські сільські ради із I типом геодемографічного процесу (94 сільради); 25% складають гірські сільради із III типом (59 сільських рад); та 1,3% складають сільради із II типом демогеографічного процесу (3 гірські сільські ради).

Більша частина гірських сільських рад мають позитивний тип демогеографічного процесу – це 60% від загальної чисельності усіх гірських сільських рад; 38% від гірських сільрад складають сільради із негативним типом, і 2% складають сільради із стагнаційним типом геодемографічного процесу.

Аналізуючи типізацію демогеографічних процесів сільських рад гірських районів видно, що у Верховинському, Коломийському, Рожнятівському районах та у Болехівській та Яремчанській міськрадах відсутні сільські ради із стагнаційним типом геодемографічного процесу. У Болехівській міськраді однакова кількість сільрад із I та III типом, проте демографічна ситуація регіону оцінена як I.2.б. У Яремчанській міськраді всі села із позитивним типом демогеографічного процесу, відповідно і демографічна ситуація тут оцінена як I.1.а. У Богородчанському, Верховинському, Долинському, Косівському та Надвірнянському районах сільські ради із позитивним (I) типом геодемографічного процесу складають 50 і більше відсотків, і тому демографічні ситуації тут оцінено як позитивний тип, із переважанням природного або міграційного приросту. І тільки у двох районах (Коломийський та Рожнятівський) сільські ради із I типом складають 39 і 38%, а решта – це сільські ради із негативним типом, тому і демографічні ситуації у цих районах визначено як негативні.

Для більш повного та узагальненого дослідження демогеографічних процесів великої кількості сільських поселень гірських районів, нами було

зроблено бальну оцінку демогеографічних процесів, за принципом важливості цих процесів. На її основі ми виділили п'ять демогеографічних ареалів: Долинський, Рожнятівський, Яремчансько-Надвірнянський, Коломийський та Косівсько-Верховинський.

Сумарні показники бальної оцінки ареалів показали, що у Долинському ареалі за рахунок переважання I типу демогеографічного процесу дорівнює 259, а середній бал для цього ареалу - 8.

Для Рожнятівського ареалу характерним є переважання III типу демогеографічного процесу і його сумарний показник становить – 216. Визначивши середній бал для даного ареалу, який дорівнює 5, можна зробити висновок про те, що на сьогоднішній день демографічна ситуація цієї території є негативною, тобто показники природного та міграційного рухів є від'ємними.

Яремчансько-Надвірнянський ареал характеризується позитивною демографічною ситуацією. Це видно із переважання у ньому I типу демогеографічного процесу. Підтвердженням цього є сумарний та середній показники балів які дорівнюють 435 і 9, відповідно, та є найкращими у досліджуваній зоні.

Найгірша ситуація у зоні дослідження спостерігається у Коломийському ареалі. Тут розташовані сільські ради з домінуванням III типу демогеографічного процесу. У результаті, сумарний показник для цього ареалу – 342, а середній бал – 5. Відносно хороша демографічна ситуація простежується у Косівсько-Верховинському ареалі, де сумарний показник становить 422, а середній бал дорівнює 8.

Отже, виділивши та проаналізувавши ареали гірських територій Івано-Франківської області, можна зробити висновок про те, що найкраща демографічна ситуація у Яремчансько-Надвірнянському ареалі. Це пояснюється тим, що у сільських радах даного ареалу додатні та досить високі, на фоні інших, показники природного та міграційного рухів.

Косівсько-Верховинський демогеографічний ареал із сумарним показником 422 характеризується високим рівнем народжуваності у Верховинському районі та високими показниками міграційного приросту у Косівському районі.

Для Долинського ареалу притаманними є невеликий сумарний показник, проте високий середній бал. Причиною цього є переважання у сільських рада даного ареалу I типу демографічного процесу, який забезпечується додатніми показниками міграційного сальдо, та підсиленням природним рухом тільки частково.

У Коломийському ареалі досить високий сумарний показник, проте низький середній бал – 342 і 5, відповідно, тоді як у Рожнятівському сумарний показник 216, а середній бал, так як і у Коломийському, - 5. Велика різниця сумарних показників цих двох ареалів пояснюється територіальною охопленістю. Так, до Коломийського ареалу входять 70 сільських рад, а до Рожнятівського всього-на-всього 46.

Аналізуючи сумарні показники бальної оцінки ареалів, найгірша демографічна ситуація спостерігається у Рожнятівському ареалі. Причиною цього є від'ємні показники природного та міграційного рухів у сільських рада даного ареалу.

Із викладеного вище бачимо, що для покращення демогеографічної ситуації у виділених регіонах доцільно детально та комплексно підходити до розв'язання кожної окремої проблеми у відповідному регіоні.

Література:

1. Заблотовська Н.В. Територіальні особливості розвитку демогеографічних процесів на території Хмельницької субрегіональної системи розселення / Н.В. Заблотовська. - Наукові записки Тернопільського нац-го педаг-го унів-ту. Серія: географія. Спеціальний випуск. - Тернопіль: СМП «Тайп». - № 3 (випуск 33). - 2012. - 246 с. - С. 69-74.

2. Заблотовська Н.В. Формування демогеографічної ситуації в поселеннях етноконтактних територій Чернівецької області / Н.В. Заблотовська. - Науковий вісник Чернівецького нац-го ун-ту: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. - Вип. 616: Географія. - 116 с. - С. 65-69.

3. Яворська В. В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: монографія / В. В. Яворська. - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. - 384 с.